

Bij de kassa van het restaurant in de Hema staat een glazen pot met daarin van die kleine badeendjes. Er staat een a4-tje bij met de tekst: In je eendje? Zet een eendje op je tafel als je open staat voor een gesprek of contact met een andere bezoeker van ons restaurant. Ik vind het geniaal idee. Zoveel mensen zijn op zoek naar contact, maar de drempel is best wel hoog. Je moet aan aanleiding hebben om een praatje te maken. Ooit zat ik een keer in een bus die een kleine aanrijding kreeg. Opeens waren alle passagiers met elkaar in gesprek. We zijn uit op contact, maar er is ook schroom. We hebben verlangen, maar er is ook een angst. Zo'n eendje kan dit overbruggen. Want we zijn er dubbel in. We trekken graag onze eigen plan, nemen graag onze eigen beslissingen, maar als het erop aankomt hopen we dat we ten diepste niet alleen zijn.

Dat is trouwens ook het idee van God. We hebben gehoord dat God zegt daar in die hof. 'Het is niet goed, dat de mens alleen is.' De mens letterlijk de Adaam, hier is het nog geen eigenaam. Het is niet goed, dat de Adaam alleen is. Eerder klonk na elke scheppingsdag. En zie het, het was goed En na de laatste dag klinkt zelfs: En zie, het was zeer goed. Ontzettend tof, staat er letterlijk. En iets is tof als het overeenkomt met de bedoeling van God. En nu horen we God zeggen dat iets niet tof is, namelijk dat de mens alleen is. Dan zegt God: 'Ik zal voor de mens een helper maken, die bij hem past.' Nu gaat dit niet om een assistent, of een hulp in de huishouding. Het woord 'hulp' is een titel die God toekomt. We beginnen onze kerkdienst met de woorden 'Onze hulp is in de naam van de Heer' Nu staat er letterlijk: een helper als een tegenover, niet een helper die past. Voel je het verschil? Een hulp die je bij past, dat roept het beeld op dat de ander voor jou een maatpak is, die je al dan niet past. En als het niet meer passend is, dat je die dan af kan danken. Ik hoor al bijna 40 jaar bij Els Is zij mij passende hulp? Ik hou zielsveel van haar. Passen wij bij elkaar? Wel in die zin, dat wij van dezelfde dingen houden. We delen onze roeping voor het evangelie. We houden van wandelen, naar een kunstmuseum... Maar niet alles delen we... Wij vullen elkaar aan, maar Els vormt niet de vervulling van mijn al mijn behoeftes... We zijn geen puzzelstukjes die precies in elkaar passen. Zij is ook mijn tegenover... We komen elkaar soms ook tegen, kan ik je verklappen... Er is tegenspraak en weerwerk. En dat is goed. Dat is door God gegeven en bedoeld. Anders zou je nog kunnen gaan denken dat de wereld om jou alleen draait. De ander is aan mij gegeven als hulp én tegenover. Dat kan lastig zijn, maar ook verrijkend. Je kunt lastige mensen van je af slaan als lastige vliegen. Maar wellicht is de lastige ander de arts die Christus naar je toe stuurt. De ander daagt je uit tot iets wat je nog niet bent. Of wat je nog niet weet van jezelf. En juist omdat die anders is, kan die mij helpen. Jij die mij 'ik' maakt. Ik ben dus niet het middelpunt. Pas door de ander kom ik tot mij recht.

De rabbijnen vertellen zo mooi waarom de vrouw uit de rib van de mens gemaakt is. Niet uit de voeten, opdat wij niet op elkaar zouden neerkijken. Niet uit het hoofd, opdat wij niet naar elkaar zouden opkijken. Maar uit de rib, opdat wij elkaar in de ogen zouden kijken. De hulp en tegenover, is uit de rib genomen. Opdat we elkaars gelijken zouden zijn. De ander staat niet boven je. De ander staat niet onder je. Maar naast je. Dat is een ontzettend cliché. Maar het is verdraaid lastig om echt naast elkaar te staan. Al snel schiet je in boven- of ondergedrag. Daarbij moet je niet alleen aan een liefdesrelatie denken. Niet iedereen deelt zijn leven met die ene speciale. Je hoeft ook niet alleen aan mannen en vrouwen te denken. Je vindt je hulp én tegenovers ook in vrienden, in familie, in je collega's, zelfs in een klus. Waarom is het eigenlijk niet goed om alleen te zijn? Je zou denken met z'n elkaar is het fijner. Een glas rosé op terrasje, is leuker met vrienden, dan alleen. Waarom is het eigenlijk niet goed om alleen te zijn? Vanwege de oer behoefte naar intimiteit, vanwege de huidhonger? Je kunt elkaar geborgenheid geven. En dat is ook zo. Het verhaal eindigt ermee dat die eerste twee mensen naakt zijn. Er staat nadrukkelijk bij: dat zij zich niet schaamden. Wat is het mooi als je in alle kwetsbaarheid bij elkaar kunt zijn. Dat je je aan elkaar bloot geeft, niet alleen letterlijk. Want zo kun je elkaars hulp zijn, zo kun je elkaars tegenover zijn. Juist in de kwetsbaarheid. 'Ik ben pas vrij in het gelaat van de ander', zo schrijft Emmanuel Levinas, de joodse filosoof 'Het gelaat toont, net als de naakte gestalte, de menselijke kwetsbaarheid. Het hulpeloze gelaat van mijn medemens haalt me uit mijn zelfgenoegzaamheid'. Gewelddadigheid en tirannie, gaan dan ook aan het menselijk gelaat voorbij' Omdat de ogen van de ander mij aankijken, wordt ik gestoord in mijn eigen plannen en ideeën. Dan kan ik in alle vrijheid kiezen wat ik met dat appél doe.

Het samenzijn is er ook met oog op iets anders. De mens heeft een roeping. De mens is geroepen de hof te hoeden en te bewaren. En God zegt: Het is niet goed als de mens alleen voor deze taak staat. De mens heeft met het oog op deze roeping een hulp én een tegenover nodig. Teamwork. Het is ter wille van onze roeping dat wij aan elkaar gegeven zijn. Onze gezamenlijke roeping is om die tuin te dienen en te bewaren. Daarom zijn we samen. De tuin is het hart van de wereld. Daar is de wildgroei bedwongen. De woestijn getemd. De natuur geordend. Zon en schaduw in evenwicht. Alles in rust. Dat is onze bestemming. Daar ligt onze roeping. Wij horen thuis in een tuin. Waar alles tof is: tof in de hof Niet in een woestijn van zand en distels, niet in een woestijn van een betonnen infrastructuur. Maar tussen bomen en bloemen en levend water. Met oog hierop zijn we elkaars hulp en tegenover. Het overstijgt het persoonlijke. Het gaat om een leefbare wereld. Met zorg kijken we naar de wereldwijde ontwikkelingen. Er lijkt een nieuwe egocentrische wereldorde te ontstaan. Ontwikkelingssamenwerking wordt afgebouwd omdat dat niet in ons belang is. Daar in dat ovale kantoor aan de overkant van de oceaan worden andere mensen en volken niet gezien als een hulp en tegenover. Maar als een figuranten in de film van de hoofdrolspeler. Dat is niet tof! Hoe leven we met elkaar samen in die tuin van de wereld? De tuin is een beeld van de aarde waar we voor te zorgen hebben. Ons samenzijn wijst verder. Het gaat om iets groters dan samen, om onze roeping voor de aarde.

Veel relaties lijken op dit. Als twee verstrengelde vingers van twee handen. Ik ben eenzaam, jij bent eenzaam... en daarom klampen we ons aan elkaar vast. Maar dat neemt onze eenzaamheid niet weg. Hoe meer we ons aan elkaar vastklampen, hoe wanhopiger we worden. Verstrengelde relaties zijn verstikkend en gaan vaak stuk. Verhoudingen zouden meer moeten lijken op twee handen die elkaar raken. Ze kunnen vrij van elkaar bewegen. terwijl de vingertoppen elkaar raken. Zo vormen ze een beschutte ruimte, een huisje. In die ruimte is er plek voor onze roeping, voor andere mensen, die beschutting nodig hebben. Maar hoe vorm je zulke relaties met ruimte, die tegelijkertijd een gebed zijn? Als je weet dat je ten diepste niet alleen bent, omdat er iemand is je ten diepst kent, die je draagt en verdraagt. Dan hoef je je niet aan ander vast te klampen. Je houvast zit elders, in God die voor jou je diepste hulp én tegenover is. En als je daarmee leeft. dan hoeft die ander geen God voor jou te zijn, die al jouw behoeften kan vervullen. Dan kunnen onze relaties tentjes zijn met ruimte. En staan we open voor iets wat het samenzijn te boven gaat.

Stel: je bent alleen bij dat restaurant van de Hema. Zou jij zo'n eendje op je tafel zetten? Zou ik dat dat doen? Want wie komt bij je zitten? Dat kan heel mooie ontmoeting opleveren maar ook tenenkrommend. Zo dat je zo snel mogelijk weg wil. De psychiater Dirk de Wachter zette bij wijze van spreken zijn eendje op tafel. 'Ik had gewoon iemand nodig', zo schrijft deze verdrietdokter in zijn boek 'Vertrouwen'. Hij vertelt hoe hij tijdens zijn chemokuren in het ziekenhuis snakt naar iemand die even bij hem komt zitten. Aan een poetsvrouw uit verre streken, die elke morgen de zalen komt schoonmaken, vraagt hij om even met hem te praten. 'Wat ik nodig had, was die eenvoudige, menselijke blik. Een behoefte die ik goed kende, vanuit de theorie, maar ik had me na die nacht zo slecht en ellendig gevoeld dat de ontmoeting met die poetsvrouw uit Tibet me wat beter deed voelen.' Hoe een medemens hem troost gaf. Wanneer zou jij zo'n eendje op je tafel willen zetten? Amen